

- Верховної Ради України від 26.01.1993 р. № 4; Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині: Верховна Рада України; Закон від 16.07.1999 № 1007-XIV; Про психіатричну допомогу: Закон України від 22 лютого 2000 р. № 1489-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 19. – Ст. 143.; Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ: Закон України від 12 грудня 1991 р. № 1972-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 11. – Ст. 152.; Про екстрену медичну допомогу: Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>; Принципи медичної етики. Генеральна Асамблея ООН. Резолюція 37/194, 18.12.1982 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_285&test=Mfu3Yuo; Рекомендація щодо медичного обслуговування: МОП від 12.05.1944 р. № 6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>; Міжнародний кодекс медичної етики: Всесвітня медична асоціація. Лондон, Англія, жовтень 1940 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=990_002; Положення про захист прав і конфіденційність пацієнта: Всесвітня медична асоціація. Будапешт, Угорщина, жовтень 1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=990_056.
3. Аномалії в цивільному праві: Навч.-практ. посібник. 2ге вид., / за загред. Р. А. Майданика. – К.: Юстиніан, 2010. – С. 282
  4. Федорченко Н. В. Договірні зобов'язання з надання послуг: проблеми теорії і практики: монографія / Н. В. Федорченко. – К.: НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, 2015. – С. 115
  5. Венедиктова І. В. Публічні послуги в медичній сфері. Медичне право / І. В. Венедиктова. № 3 (1). 2009. С. 7-14.

АДАМОВА О. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗАСАДИ ТЛУМАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВОРУ

Загальні положення щодо тлумачення змісту правочину та договору закріплені в ст. 213 ЦК України. Зокрема, за сторонами (стороною) закріплюється право тлумачення змісту правочину, а в разі неможливості досягти згоди, на вимогу однієї або обох сторін, тлумачення здійснюється судом [1]. Мова йде про буквально значення слів та понять, що їх використовують сторони, а також загальноприйняте у відповідній сфері відносин значення термінів. Якщо за такий спосіб не вдається з'ясувати зміст правочину, він устанавлюється порівнянням відповідної частини

з іншими частинами, усім його змістом, намірами сторін. Якщо за такими правилами не має можливості визначити справжню волю особи, яка вчинила правочин, до уваги беруться: мета правочину, зміст попередніх переговорів, ustalена практика відносин між сторонами, звичаї ділового обороту, подальша поведінка сторін, текст типового договору та інші обставини, що мають істотне значення.

Як зазначає Л. К. Веретельник, у доктрині права при тлумаченні договорів виходять з наступного: 1) кожне положення договору повинно тлумачитися з урахуванням всіх інших положень незалежно від їх розташування у тексті договору; 2) незрозумілі положення повинні тлумачитися в такому сенсі, який надає їм дійсності, а не перетворює їх в недійсні; 3) з двох можливих тлумачень перевагу слід віддавати тому тлумаченню, яке найбільшою мірою узгоджується з природою договору; 4) при тлумаченні двозначних положень слід керуватися звичасм та торговельним звичасм тієї країни, де був укладений такий договір; мається на увазі, що договір містить звичайні положення, навіть якщо вони не були включені у договір безпосередньо; 5) якими б широкими не були положення договору, вони застосовуються тільки до того, про що домовлялися сторони при укладенні договору. На відміну від підходів до тлумачення договорів, які мають місце в країнах континентальної правової системи, в загальному праві, згідно з встановленими в цьому правилами тлумачення, перевага віддається точному тексту договору. [2, с. 281]

Є. В. Васьковський виділяв в лексичному способі тлумачення наступні правила: якщо в самому законі вказано, в якому значенні вжите яке-небудь слово, то в такому саме значенні воно і повинно розумітися; словам має бути надане те значення, в якому вони вживалися під час написання закону; при визначенні значення слів потрібно мати на увазі особливості місцевого діалекту, якими автор міг скористатися; словам повинно надаватися значення, яке з ними пов'язується певним колом осіб (тими особами, на яких поширюється відповідна норма); слова повинні бути тлумачені не порізно, а в сукупшому зв'язку, адже значення кожного слова залежить також і від контексту, в якому воно застосовується; словам мають надаватися відтінки, які відповідають стилю автора; у разі сумніву в значенні двозначного слова, звичайному значенню повинна віддаватися перевага над винятковим, широкому — над вузьким [3].

Р. О. Халфіна з даного приводу зазначає, що англійська та американська договірна практика досить скрупульозно виписує умови договору та наслідки їх порушення. За таких умов слова в договорі повинні тлумачитися в їх звичному значенні навіть тоді, коли є підстави вважати, що таке тлумачення не збігається з волею сторін у момент укладення договору. Якщо з договору в цілому випливає, що таке тлумачення не відповідає волі сторін, суд може віддати перевагу їй і тлумачити договір відповідно до загального його значення. Правила тлумачення в цих країнах орієнтовані на те, якою повинна бути поведінка і наміри

звичайної розумної людини, що відповідає уявленню про абстрактного, розумного й порядного учасника ринку [4, с. 93].

Зазначимо, що зазвичай стандартні умови договорів уніфікуються так, щоб їх можна було застосовувати до необмеженої кількості договорів. Тому індивідуальні особливості конкретних договірних відносин у них не одержують певною відображення. Крім того, укладення договору відбувається шляхом приспання контрагентом до таких умов у цілому, отже, відсутні й індивідуальні особливості, що відображають реальну волю сторін, які необхідні для оцінки обставин справи при здійсненні судом тлумачення договору. Необхідно також зазначити, що договірна практика за тривалий час використання стабільного законодавства є досить відпрацьованою, так само як встановилась і судова практика розгляду таких справ.

Отже, тлумачення змісту договору на стадії досудового врегулювання спору може значно скоротити кількість судових справ, пов'язаних з виконанням та/або розірванням договорів. Тому суд може спочатку вислухати тлумачення сторін, і враховуючи їх думки, тлумачити зміст договору на підставі правових норм. Таке тлумачення має обов'язкову силу, хоч і може бути оскаржене в загальному порядку.

Зазначимо, що при автентичному тлумаченні сторони самостійно тлумачать свої паміри, які мали місце у них під час укладення договору, тобто висловлюють своє суб'єктивне ставлення до змісту і наслідків укладеного ними договору. Таке ставлення може залежати від різних факторів, як, наприклад, мети, яку хоче досягти суб'єкт тлумачення, подальших консультацій тощо, а отже, зміст даного договору може тлумачитися сторонами декілька разів з різними висновками. З метою усунення невідповідностей в тлумаченні необхідно, щоб автентичне тлумачення за умови виникнення спору між сторонами договору мало рекомендаційний характер.

З огляду на наведене очевидно, що при тлумаченні договору до уваги слід брати низку факторів, і перш за все конструкції чинного законодавства, систематику цивільно-правових договорів, місце та характеристику конкретного договору.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Веретельник Л. К. Тлумачення цивільно-правового договору / Л. К. Веретельник // Вісник ХНУВС. – 2011. – № 1 (52). – С. 279- 289.
3. Васильовский В. Е. Руководство к толкованию и применению законов. Для начинающих юристов. 1913 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pravoznavec.com.ua/books/28/17/>
4. Халфина Р. О. Современный рынок: правила игры / Р. О. Халфина. – М. : Ассон. «Гуманитарное знание», 1994. – 376 с.